

FinUnionsin kanta: Reilu liikkuvuus EU:ssa edellyttää vahvempia pelisääntöjä ja työntekijöiden oikeuksien turvaa

Komissio on työohjelmassaan 2026 linjannut esittävänsä reilun liikkuvuuden kokonaisuuden, joka toisi muutoksia työntekijöiden liikkuvuuden ehtoihin Euroopassa ja puuttuisi olemassa oleviin ongelmiin.

FinUnions pitää tärkeänä, että sisämarkkinoita syvennetään ja kehitetään reilujen pelisääntöjen pohjalta. Keskeistä työssä on, että työntekijöiden oikeudenmukainen liikkuvuus turvataan yhteisesti noudatettavilla säännöillä.

Työntekijöiden vapaa liikkuvuus on EU:n perustamisesta saakka ollut sen perusperiaatteita. Kyseessä on perusoikeus, johon kuuluu olennaisina osina yhdenvertainen kohtelu ammatillisessa toiminnassa, palkkauksessa ja muissa työehdoissa. Työehdot määräytyvät työntekomaan työehtosopimusten ja lainsäädännön perusteella.

Työntekijöillä tulee olla myös pääsy sosiaaliturvaan ja työttömyysetuuksiin, terveydenhuoltoon, koulutukseen sekä eläkkeisiin. EU:n koordinaatiosäännöt määrittävät, kuuluuko työntekijä työntekomaan vai kotimaansa sosiaaliturvan piiriin.

Komission tuleva kokonaisuus on palkansaajille tärkeä, jotta Suomeen tulevien työntekijöiden työehdot saadaan vastaamaan työehtosopimusten ja työlainsäädännön määräyksiä. Nykyisin näin ei käytännössä aina tapahdu.

EU:ssa tarvitaan väestökehityksen seurauksena työperäistä maahanmuuttoa vastaamaan työvoimantarpeeseen työmarkkinoiden muuttuessa ja väestön ikääntyessä. Maahanmuuton on tapahduttava eettisin periaattein ja työperäistä hyväksikäyttöä on ehkäistävä kaikin keinoin.

Komission esitys tulee koostumaan ainakin kolmesta kokonaisuudesta:

- **Eurooppalainen sosiaaliturvakortti**, joka on osa komission toimia digitalisoida sosiaaliturvan prosesseja. Passin on tarkoitus helpottaa sosiaaliturvan piiriin kuulumisen todistamista.
- **Euroopan työviranomaisen, ELA:n, vahvistaminen.**
- **Osaamisen liikkuvuutta** edistävä aloite.

Euroopan työviranomaisen ELA:n rooli ja mandaatti

ELA:n toimintaan kuuluu tukea jäsenvaltioita koordinoimalla ja järjestämällä yhteisiä työvoimatarkastuksia, tarjoamalla koulutusta työsuojelutarkastajille ja helpottamalla sovittelua jäsenvaltioiden välillä työvoiman liikkuvuutta ja sosiaaliturvaa koskevilla tapauksissa. ELA tekee myös tiedotustyötä.

Nykyisen toimeksiantonsa puitteissa ELA:lla ei ole itsenäistä toimivaltaa toteuttaa lähetettyjä työntekijöitä tai sosiaaliturvaa koskevaa lainsäädännön seuranta. Näiden lakien valvonta kuuluu kunkin EU-jäsenvaltion omalle vastuulle.

Ehdotuksella komissio haluaa laajentaa ELA:n toimivaltaa saada lähetetyistä työntekijöistä tietoa, jonka perusteella se voi arvioida riskejä ja valvoa sääntöjen noudattamista työehtojen ja sosiaaliturvan osalta. Erityistä huomiota kiinnitetään EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevien lähetettyjen työntekijöiden valvontamahdollisuuksiin, jotka ovat tällä hetkellä täysin rajattu mandaatin ulkopuolelle. Tarkoitus on parantaa ELA:n valmiutta tukea jäsenmaita rajat ylittävässä valvontatyössä.

On keskeistä, että EU:ssa aktiivisesti ennaltaehkäistään ja estetään sosiaalista polkumyymiä ja työperäistä hyväksikäyttöä eli estetään mahdollisuudet liikkuvaan työvoimaan kohdistuviin laki- ja sopimusrikkomuksiin. Työelämärikkomusten ennaltaehkäisemiseksi tulisi luoda työelämäkysymykset kattava lainsäädäntö, joka mahdollistaisi ryhmäkanteiden nostamisen.

Liikkuvuuden edistämisessä on kiinnitettävä erityistä huomiota kolmansien maiden kansalaisiin, koska he ovat erityisen haavoittuvassa asemassa.

Osaamisen liikkuvuutta koskeva aloite (Skills Portability Initiatives)

Osana kokonaisuutta komissio pyrkii myös parantamaan osaamisen ja pätevyysien tunnustamista sekä säännellyissä että sääntelemättömissä ammateissa. Erityinen painopiste on EU:n ulkopuolella hankittujen tutkintojen ja osaamisen tunnustamisessa. Tunnustamisen yhdenmukaistaminen on keskeinen painopiste, sillä yhdenmukaisen lähestymistavan puute on todettu merkittäväksi esteeksi työvoiman liikkuvuudelle Euroopassa.

Aloite sisältää mahdollisia lainsäädäntöehdotuksia pätevyysien ja tutkintojen läpinäkyvyyden lisäämiseksi ja tunnustamisenmenettelyiden yksinkertaistamiseksi sekä mahdollisia toimenpiteitä säänneltyjen ammattien tunnustamisenmenettelyiden helpottamiseksi.

FinUnions pitää reilua liikkuvuutta sujuvoittavia toimia tarpeellisina, mutta katsoo että pätevyysien ja tutkintojen tunnustaminen ei ole liikkuvuuden edistämisen suurin haaste. Ensisijaisesti liikkuvuutta tulee parantaa palkkausta, työehtoja ja työskentelyolosuhteita parantamalla ja ennaltaehkäisemällä työntekijöiden hyväksikäyttöä. Uusien työkalujen sijaan liikkuvuutta voidaan sujuvoittaa hyödyntämällä paremmin olemassa olevia osaamisen ja tutkintojen liikkuvuutta koskevia työkaluja. Liikkuvuuden parantamisen toimilla ei tule missään tapauksessa madaltaa toimiala- ja ammattikohtaisia pätevyys- ja osaamisvaatimuksia.

Lisätiedot:

- Susanna Salovaara, FinUnionsin johtaja, +32 488 47 95 08, susanna.salovaara@finunions.org
- Pekka Ristelä, kansainvälisten asioiden päällikkö, SAK, +358 40 5468781, pekka.ristela@sak.fi
- Maria Häggman, kansainvälisten asioiden päällikkö, STTK, +358 40 148 9091, maria.haggman@sttk.fi